

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะของข้อมูล

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากโครงการการทำงานของสตรีกับความต้องการผู้ดูแลเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานคร (Women's Work and the Need for Child Care Among Prekindergarten in Bangkok Metropolitan Area) ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2532 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2533. จากกลุ่มตัวอย่างคือสตรีที่สมรสแล้วอายุระหว่าง 15-54 ปี และกำลังคืนในครัวเรือนตัวอย่างก่อนวันสำรวจ. จำนวนทั้งสิ้น 1,154 ราย

อย่างไรก็ตามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ ประกอบกับข้อจำกัดของข้อมูลทำให้ต้องเลือกศึกษาเฉพาะสตรีที่สมรสครั้งเดียว กำลังอยู่กินกับสามีและมีบุตร โดยมุ่งศึกษาแบบแผนการทำงานของสตรีตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงาน จนถึงปัจจุบัน ซึ่งตามข้อกำหนดนี้ทำให้มีจำนวนสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา รวมทั้งสิ้น 803 ราย ในเขตกรุงเทพมหานคร

การเลือกตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างของโครงการการทำงานของสตรีกับความต้องการผู้ดูแลเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานครนี้ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ.2532-2533 โดยใช้รายชื่อและที่อยู่ของสตรีที่มีอายุ 15-49 ปี ในปี 2530 ที่เป็นตัวอย่างของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (TDHS) ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นจะมีสตรีตัวอย่างส่วนหนึ่งของโครงการที่มีอายุอยู่ในช่วง 50-54 ปี ซึ่งถูกสัมภาษณ์เพื่อขอข้อมูลด้วย ทำให้กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้มีสตรีที่มีอายุตั้งแต่ 15-54 ปี สำหรับรายละเอียดของโครงการดังกล่าวสามารถศึกษาเพิ่มเติมจาก Napaporn Chayovan et al. (1988) และ Institute of Population Studies (1989) การเลือกใช้สตรีที่เป็นตัวอย่างของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัย

ในประเทศไทย เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณในการทำ Sampling และ Mapping รวมทั้งยังสามารถใช้ข้อมูลบางตัวแปรที่ได้ตามมาแล้วจากโครงการดังกล่าวด้วยเป็นต้น

ทั้งนี้งานวิจัยของโครงการการทำงานของสตรีกับความต้องการผู้ดูแลเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาล ได้เลือกเฉพาะตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เลือกมาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) เพื่อเป็นตัวแทนประชากรของกรุงเทพมหานคร โดยสรุปขั้นตอนการเลือกตัวอย่างของกรุงเทพมหานคร มี 2 ขั้นตอน โดยให้ได้ตัวอย่างที่เป็น Self-Weighting ดังนี้คือ

ขั้นแรก เลือกชุมชนอาคารตัวอย่าง (Blocks) จำนวน 51 ชุมชนอาคาร ด้วยวิธีการเลือกตามสัดส่วนที่น่าจะเป็นตามขนาดประชากร (Probability Proportional to size: PPS)

ขั้นที่สอง เลือกครัวเรือนตัวอย่างจากชุมชนอาคารในขั้นแรก โดยการสุ่มอย่างมีระบบชุมชนอาคารละประมาณ 30 ครัวเรือน (Napaporn Chayovan et al., 1988: 131)

ในกรณีที่ประชากรตัวอย่างในครัวเรือนเดิมย้ายไปอยู่ที่อื่น การวิจัยนี้จะสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างใหม่ซึ่งอยู่ในครัวเรือนเดิมดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ประชากรที่ได้ยังคงเป็นตัวแทนของประชากรกรุงเทพมหานคร ตามกรอบของการสุ่มตัวอย่างของเดิมดังกล่าวแล้ว และจากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามียู่ 3 ชุมชนอาคาร (Blocks) ที่มีการเคลื่อนย้ายของประชากรตัวอย่างทั้งชุมชนอาคาร โดยชุมชนอาคารดังกล่าวจะสร้างศูนย์การค้าหรือที่อยู่อาศัยใหม่ขึ้นแทนที่ ผู้วิจัยของโครงการนี้ได้ขอให้ทางสำนักงานสถิติสุ่มชุมชนอาคารขึ้นใหม่เพิ่มขึ้น 3 ชุมชนอาคาร โดยใช้หลักเกณฑ์การสุ่มตัวอย่างตามโครงการเดิม และสุ่มเลือกประชากรตัวอย่างเพิ่มเติมจำนวนที่เคลื่อนย้ายไป

จากวิธีคัดเลือกดังกล่าว สามารถสัมภาษณ์สตรีจากตัวอย่างเดิมได้ 677 ราย และสตรีจากตัวอย่างใหม่ได้ 477 ราย รวมเป็นสตรีทั้งหมด 1,154 ราย แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาการทำงานของสตรีในแต่ละช่วงชีวิต การศึกษานี้จึงใช้คัดเลือกเฉพาะสตรีที่สมรสครั้งเดียว ซึ่งกำลังอยู่กินกับสามี และมีบุตร (มีชีวิต) รวมได้ประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 803 คน

คำนิยามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ปัจจัยพื้นฐานของสตรี

1.1 อาชีพของสตรี หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่สตรีประกอบอาชีพ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้แบ่งออกเป็น

- ไม่ได้ประกอบอาชีพ หมายถึง ผู้ที่ไม่เคยทำงานอาชีพ
- ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับงานวิชาชีพ งานบริหารจัดการ งานเสมียน และข้าราชการ
- ค้าขาย บริการ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า เป็นต้นว่า การดำเนินธุรกิจ การค้าทุกชนิด รวมถึงงานบริการต่างๆ
- ผู้รับแรงงาน หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับช่าง หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต กรรมกร ขนส่ง เหมืองแร่ รวมทั้งเกษตรกรรวม (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

1.2 ระดับการศึกษาของสตรี หมายถึง ระดับชั้นเรียนสูงสุดที่สตรีสำเร็จการศึกษาแบ่งออกเป็น

- ไม่ได้ศึกษา หรือประถมศึกษาปีที่ 1-4
- ประถมศึกษาปีที่ 5-7
- มัธยมศึกษา
- สูงกว่ามัธยมศึกษา

1.3 ระยะเวลาการทำงาน of สตรี หมายถึง ระยะเวลา (จำนวนปี) ที่สตรีทำงานตั้งแต่ก่อนแต่งตั้งงานจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น

- ไม่เคยทำงานเลย และหรือทำงานต่ำกว่า 1 ปี
- ระยะเวลาการทำงาน ตั้งแต่ 1-10 ปี
- ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

1.4 ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นเวลาดัดต่อกัน ซึ่งอาจจะเป็นช่วงเวลาตั้งแต่เกิดหรือจำนวนปีที่ย้ายเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

- ตั้งแต่เกิด
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ต่ำกว่า 10 ปี
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 10 ปีขึ้นไป

1.5 อาชีพของสามี หมายถึง อาชีพหลักที่สามีประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็น

- / - ไม่ได้ประกอบอาชีพ หมายถึง ผู้ที่ไม่เคยทำงานอาชีพ
- / - ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับงานวิชาชีพ
งานบริหารจัดการ งานเสมียน และข้าราชการ
- ✓ - ค้าขาย บริการ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า เป็นต้นว่า
การค้าเงินธุรกิจ การค้าทุกชนิด รวมถึง งานบริการต่างๆ
- ผู้ใช้แรงงาน หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับช่าง หรือผู้ปฏิบัติงาน
ในกระบวนการผลิต กรรมกร ขนส่ง เหมืองแร่ และเกษตรกรรม (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาค
ผนวก)

1.6 รายได้ของสามี หมายถึง รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของสามี (ในช่วงของ
เวลาที่ทำการสำรวจ) จากการประกอบอาชีพหลัก แบ่งออกเป็น

- รายได้ในระดับต่ำ หมายถึง มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 4,000 บาท
- รายได้ในระดับปานกลาง หมายถึง มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 4,000-
7,999 บาท
- รายได้ในระดับสูง หมายถึง มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 8,000 บาทขึ้นไป

1.7 ระดับการศึกษาของสามี หมายถึง ระดับชั้นเรียนสูงสุดที่สามีสำเร็จการ
ศึกษาแบ่งออกเป็น

- ไม่ได้ศึกษา หรือประถมศึกษาปีที่ 1-4
- ประถมศึกษาปีที่ 5-7
- มัธยมศึกษา
- สูงกว่ามัธยมศึกษา

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะเจริญพันธุ์

2.1 จำนวนบุตรที่มีชีวิต หมายถึง จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรี แบ่งออกเป็น

- จำนวนบุตรที่มีชีวิต 1 คน

- จำนวนบุตรที่มีชีวิต 2 คน
- จำนวนบุตรที่มีชีวิต 3 คนขึ้นไป

2.2 การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย หมายถึง ระยะเวลาที่สตรีหยุดงาน

หลังจากคลอดบุตรทุกคนโดยเฉลี่ยเป็นเวลาติดต่อกัน แบ่งออกเป็น

- ไม่เคยหยุดงานหลังคลอด หรือหยุดงานหลังคลอดเป็นระยะเวลา ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน
- หยุดงานหลังคลอดเป็นระยะเวลามากกว่า 1 เดือนขึ้นไป

2.3 ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลบุตรทุกคนเป็นส่วนใหญ่ในช่วง

บุตรอายุ 0-3 ปี ในระหว่างที่สตรีออกไปทำงาน หรือทำงานบ้าน แบ่งออกเป็น

- ตัวของสตรีซึ่งเป็นมารดาดูแลเอง
- บุคคลอื่นดูแล เช่น ญาติ ปู่ ย่า ตา ยาย สถานเลี้ยงเด็ก

สถานบริบาล เป็นต้น

2.4 ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย หมายถึง ความแตกต่างของอายุบุตรทุกคน

โดยเฉลี่ย แบ่งออกเป็น

- ระยะห่าง ต่ำกว่า 24 เดือน
- ระยะห่าง 24-36 เดือน
- ระยะห่างมากกว่า 36 เดือนขึ้นไป



ตัวแปรตาม คือ "แบบแผนการทำงานของสตรี" หมายถึง แบบแผนความต่อเนื่องใน

การทำงานหรือไม่ทำงานของสตรี ตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงาน ช่วงหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรก ช่วงก่อนมีบุตรคนสุดท้าย จนถึงช่วงปัจจุบัน¹ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ได้จากการเลือกตัวอย่างของสตรีที่ สมารสเพียงครั้งเดียว กำลังอยู่กับสามีและมีบุตร ในส่วนของการทำงานของสตรีทั้ง 4 ช่วงเวลา จากคำถามข้อ 319 327 335 และ 305 ดังนี้คือ

¹ กรณีที่สตรีมีบุตรเพียงคนเดียว แบบแผนการทำงานของสตรีจะมีช่วงการทำงานเพียง 3 ช่วง เนื่องจากช่วงหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรก กับช่วงก่อนมีบุตรคนสุดท้าย จะเป็นช่วง เดียวกัน

1. การทำงานช่วงก่อนแต่งงาน หมายถึง การเคยทำงานอาชีพเพื่อรายได้อย่างน้อย 1 ครั้ง (งาน) จนถึงช่วงก่อนที่สตรีจะแต่งงาน วัดจากคำถามข้อ 319 คือ
"ก่อนที่ท่านจะแต่งงาน ท่านเคยทำงานอาชีพอย่างสม่ำเสมอหรือไม่"
2. การทำงานช่วงหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรก หมายถึง การเคยทำงานอาชีพเพื่อรายได้ หลังจากทีสตรีแต่งงานแต่ยังไม่มียุตร วัดจากคำถามข้อ 327 คือ
"หลังแต่งงานและก่อนจะมีบุตรคนแรก ท่านเคยทำงานอาชีพเพื่อรายได้หรือไม่"
3. การทำงานช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย หมายถึง การเคยทำงานอาชีพเพื่อรายได้ก่อนที่สตรีจะมีบุตรคนสุดท้าย วัดจากคำถามข้อ 335 คือ
"ก่อนจะมีบุตรคนสุดท้าย ท่านเคยทำงานอาชีพเพื่อรายได้หรือไม่"
4. การทำงานช่วงปัจจุบัน หมายถึง การเคยทำงานอาชีพเพื่อรายได้ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ก่อนการสำรวจ วัดจากคำถามข้อ 305 คือ
"ในรอบปีที่ผ่านมามีงานบ้างหรือไม่"

แบบแผนการทำงานที่ได้จากคำถามดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. การทำงานต่อเนื่องกันตลอดทั้ง 4 ช่วง
2. การทำงานเป็นบางช่วง
3. ไม่ได้ทำงานเลยทั้ง 4 ช่วง

ส่วนตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานครมีดังนี้คือ อาชีพของสตรี อาชีพของสามี รายได้ของสามี ระยะเวลาการทำงานของสตรี ระดับการศึกษาของสตรี ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนบุตรที่มีชีวิต การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยของสตรี ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ และระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย นอกจากนี้อาจจะนำบางตัวแปรดังกล่าวข้างต้น ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อกันมาเป็นตัวแปรควบคุมตามความเหมาะสมด้วย

ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ข้อมูลที่น่าสนใจในส่วนนี้ คือ คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่งในการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 803 ราย ที่สมรสเพียงครั้งเดียว กำลังอยู่กับสามีและมีบุตร การนำเสนอจะแสดงค่าร้อยละของสตรีโดยรวม และจำแนกตามแบบแผนการทำงานของสตรีคือ สตรีที่ทำงานต่อเนื่อง สตรีที่ทำงานบางช่วง และสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลย

ข้อมูลตารางที่ 1 แสดงร้อยละของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่งทั้งหมด จำแนกตามลักษณะพื้นฐานด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี อันประกอบด้วยตัวแปรอายุของสตรี อาชีพของสตรี อาชีพของสามี รายได้ของสามี ระยะเวลาการทำงานของสตรี ระดับการศึกษาของสตรี ระดับการศึกษาของสามี ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครของสตรี จำนวนบุตรที่มีชีวิต การหยุดงานหลังคลอดบุตรของสตรีโดยเฉลี่ย ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ และระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของข้อมูลดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร

อายุของสตรี

เมื่อพิจารณาอายุของสตรีที่เป็นตัวอย่งในการศึกษาคั้งนี้ พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของสตรี คือร้อยละ 43.0 อยู่ในกลุ่มอายุ 25-34 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 37.0 อยู่ในกลุ่มอายุ 35-44 ปี ที่เหลือร้อยละ 12.0 และร้อยละ 8.0 อยู่ในกลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป และ 15-24 ปี ตามลำดับ

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

อาชีพก่อนแต่งงานของสตรี

เมื่อพิจารณาอาชีพก่อนแต่งงานของสตรี พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 70.3 เคยทำการประกอบอาชีพ และอาชีพที่สตรีทำเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 31.5 เป็นงานประเภทใช้แรงงาน (ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับช่าง และกระบวนการผลิต) รองลงมาคือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้า (ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ) และวิชาชีพมีอยู่ร้อยละ 21.1 และร้อยละ 17.7 ตามลำดับ ในขณะที่มีสตรีเพียงร้อยละ 29.7 ที่ไม่เคยได้ประกอบอาชีพ

อาชีพหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรกของสตรี

สำหรับอาชีพของสตรีในช่วงหลังจากแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรกนั้น พบว่า สตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น คือร้อยละ 44.2 และสำหรับสตรีที่ทำงานในช่วงนี้ พบว่ามีการกระจายร้อยละของอาชีพต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน คือ สตรีที่ทำงานประเภทใช้แรงงานมีร้อยละ 19.4 ซึ่งลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่ประกอบอาชีพนี้ในช่วงก่อนแต่งงาน (ร้อยละ 31.5) ร้อยละ 18.9 และร้อยละ 17.5 เป็นสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าและวิชาชีพ ตามลำดับ

อาชีพตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้ายของสตรี

สำหรับอาชีพของสตรีในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของสตรีคือ ร้อยละ 48.7 ไม่ได้ประกอบอาชีพ และเมื่อพิจารณาจากสตรีที่มีการประกอบอาชีพ พบว่า ร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า (ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ) เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากช่วงหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรก (คือ ร้อยละ 19.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 18.9) ส่วนสตรีที่ประกอบอาชีพนั้น พบว่า มีการกระจายร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพ และงานประเภทใช้แรงงานใกล้เคียงกัน คือ สตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพมีร้อยละ 16.1 สตรีที่ทำงานประเภทใช้แรงงานมีร้อยละ 15.5 ซึ่งลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่ประกอบอาชีพนี้ในช่วงหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรก (ร้อยละ 15.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.4)

อาชีพปัจจุบันของสตรี

จากการศึกษาถึงอาชีพปัจจุบันของสตรี พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 59.5 มีการประกอบอาชีพ โดยอาชีพที่ทำร้อยละสูงที่สุดคือ การค้า เช่น ค้าขาย บริการ มีถึงร้อยละ 29.2 รองลงมาสตรีมีอาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพร้อยละ 15.6 มีส่วนน้อยที่สตรีมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานประเภทใช้แรงงานร้อยละ 14.7 แม้ว่าสตรีส่วนใหญ่จะทำงานก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ปรากฏว่ามีประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของสตรีทั้งหมดคือ ร้อยละ 40.5

อาชีพของสามี

เนื่องจากในสังคมไทยส่วนใหญ่ยังคงยกย่องให้สามีเป็นผู้นำครอบครัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงพบว่าสามีเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.3) ยังคงทำงาน และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 2.7) ที่สามีไม่ได้ทำงาน และในกลุ่มที่สามีทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.1) ประกอบอาชีพเกี่ยวกับช่างและกระบวนการผลิต รองลงมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า (ค้าขายและบริการ) ร้อยละ 27.1 และประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพมีร้อยละ 21.1

รายได้ของสามี

จะเห็นได้ว่าอาชีพของสามีส่วนใหญ่ของสตรีที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้คือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานประเภทใช้แรงงาน ดังนั้นจึงพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มสามีคือ ร้อยละ 44.0 มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 30.3 เป็นผู้ที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ 4,000-7,999 บาทต่อเดือน เหลือร้อยละ 25.7 มีรายได้ตั้งแต่ 8,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ระยะเวลาการทำงานของสตรี

เมื่อพิจารณาระยะเวลาการทำงานของสตรี พบว่า ครึ่งหนึ่งของสตรีคือ ร้อยละ 51.3 ทำงานตั้งแต่ 1-10 ปี รองลงมาคือร้อยละ 35.4 ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ในขณะที่มีสตรีเพียงร้อยละ 13.3 ไม่เคยทำงานเลย และหรือทำงานต่ำกว่า 1 ปี

3. ลักษณะทางสังคม

ระดับการศึกษาของสตรี

ในด้านการศึกษานี้ของสตรี พบว่า มีสตรีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 5.9 ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนใหญ่ที่ได้รับการศึกษาถึงร้อยละ 94.1 และกลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษานี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา (ร้อยละ 20.0) ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนกลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา มีเพียงร้อยละ 12.7

ระดับการศึกษาของสามี

สำหรับระดับการศึกษาของสามี พบในตนเองเดียวกันกับระดับการศึกษาของสตรี กล่าวคือ มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 3.6) ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย ในขณะที่เกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 96.4 ได้รับการศึกษา และกลุ่มสามีที่ได้รับการศึกษานี้ ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 52.1 รองลงมาได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 28.4 ส่วนสามีที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา มีร้อยละ 15.9

ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

เมื่อศึกษาระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครของสตรีตัวอย่าง พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของสตรี (ร้อยละ 43.2) อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 10 ปี รองลงมา ร้อยละ 31.2 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในขณะที่สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครตั้งแต่เกิดมีเพียงร้อยละ 25.6

4. แบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

จำนวนบุตรที่มีชีวิต

จากการศึกษาจำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรี พบว่า สัดส่วนของสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันต่างกัน มีการกระจายร้อยละที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน 1 คนมีอยู่ร้อยละ 36.0 สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน 2 คนมีอยู่ร้อยละ 35.1 และมีสตรีร้อยละ 28.9 มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ย 2.1 คน

การหยุดงานหลังคลอดบุตรของสตรีโดยเฉลี่ย

สำหรับการหยุดงานหลังคลอดบุตรของสตรี พบว่า โดยเฉลี่ยนั้นสตรีส่วนใหญ่ไม่เคยหยุดงานหลังคลอดบุตร ถ้าหยุดงานก็มักจะหยุดงานต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน มีถึงร้อยละ 87.9 ในขณะที่มีสตรีเพียงร้อยละ 12.1 ที่หยุดงานหลังคลอดบุตรมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป

ผู้ดูแลครอบครัวใหญ่

ในด้านผู้ดูแลครอบครัวนั้น พบว่า สตรีส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้ดูแลบุตรถึงร้อยละ 70.7 ที่เหลือร้อยละ 29.3 มีบุคคลอื่น ซึ่งได้แก่ ญาติ หรือสถานบริบาลต่างๆ เป็นผู้ดูแล

ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย

เมื่อพิจารณาถึงระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของสตรีคือ ร้อยละ 40.3 มีบุตรที่มีระยะห่างมากกว่า 36 เดือนขึ้นไป รองลงมาคือ ร้อยละ 34.0 และ ร้อยละ 25.7 มีบุตรที่มีระยะห่างกันโดยเฉลี่ย 24-36 เดือน และระยะห่างต่ำกว่า 24 เดือน ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ร้อยละของสตรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

ปัจจัยพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม
และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

ร้อยละ

ลักษณะทางประชากรอายุของสตรี

15-24 ปี	8.0 (64)
25-34 ปี	43.0 (346)
35-44 ปี	37.0 (297)
45 ปีขึ้นไป	12.0 (96)
รวม	100.0 (803)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม
และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

ร้อยละ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

อาชีพก่อนแต่งงานของสตรี

ไม่ได้ประกอบอาชีพ	29.7 (238)
วิชาชีพ	17.7 (142)
ค้าขาย/บริการ	21.1 (169)
ช่าง/ผู้ใช้แรงงาน	31.5 (253)
รวม	100.0 (802)

อาชีพหลังแต่งงานและก่อนมีบุตรคนแรกของสตรี

ไม่ได้ประกอบอาชีพ	44.2 (355)
วิชาชีพ	17.5 (140)
ค้าขาย/บริการ	18.9 (152)
ช่าง/ผู้ใช้แรงงาน	19.4 (156)
รวม	100.0 (803)

อาชีพตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้ายของสตรี

ไม่ได้ประกอบอาชีพ	48.7 (391)
วิชาชีพ	16.1 (129)
ค้าขาย/บริการ	19.7 (158)
ช่าง/ผู้ใช้แรงงาน	15.5 (125)
รวม	100.0 (803)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี	ร้อยละ
<u>อาชีพปัจจุบันของสตรี</u>	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	40.5 (325)
วิชาชีพ	15.6 (125)
ค้าขาย/บริการ	29.2 (234)
ช่าง/ผู้ใช้แรงงาน	14.7 (118)
รวม	100.0 (802)
<u>อาชีพของสามี</u>	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	2.7 (22)
วิชาชีพ	21.1 (169)
ค้าขาย/บริการ	27.1 (217)
ช่าง/ผู้ใช้แรงงาน	49.1 (394)
รวม	100.0 (802)
<u>รายได้ของสามี</u>	
ต่ำกว่า 4,000 บาท	44.0 (338)
4,000-7,999 บาท	30.3 (233)
8,000 บาทขึ้นไป	25.7 (197)
รวม	100.0 (768)
<u>ระยะเวลาการทำงานของสตรี</u>	
ไม่เคยทำงาน และหรือทำงานต่ำกว่า 1 ปี	13.3 (106)
ทำงานตั้งแต่ 1-10 ปี	51.3 (410)
ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป	35.4 (283)
รวม	100.0 (799)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม
และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

ร้อยละ

ลักษณะทางสังคม

ระดับการศึกษาของสตรี

ไม่ได้รับการศึกษา	5.9 (47)
ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.4)	48.3 (388)
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7)	13.1 (105)
มัธยมศึกษา	20.0 (161)
สูงกว่ามัธยมศึกษา	12.7 (102)
รวม	100.0 (803)

ระดับการศึกษาของสามี

ไม่ได้รับการศึกษา	3.6 (28)
ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.4)	38.3 (304)
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7)	13.8 (109)
มัธยมศึกษา	28.4 (225)
สูงกว่ามัธยมศึกษา	15.9 (126)
รวม	100.0 (792)

ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตั้งแต่เกิด	25.6 (203)
ต่ำกว่า 10 ปี	43.2 (347)
10 ปีขึ้นไป	31.2 (249)
รวม	100.0 (799)



ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี ร้อยละ

แบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรีจำนวนบุตรที่มีชีวิต

1 คน	36.0 (289)
2 คน	35.1 (282)
ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป	28.9 (232)
รวม	100.0 (803)

การหยุดงานหลังคลอดบุตรของสตรีโดยเฉลี่ย

ไม่เคยหยุดงาน และหรือหยุดงานต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน	87.9 (698)
หยุดงานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป	12.1 (96)
รวม	100.0 (794)

ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่

มารดา	70.7 (568)
บุคคลอื่น	29.3 (235)
รวม	100.0 (803)

ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย

ระยะห่างต่ำกว่า 24 เดือน	25.7 (126)
ระยะห่าง 24-36 เดือน	34.0 (167)
ระยะห่างมากกว่า 36 เดือนขึ้นไป	40.3 (198)
รวม	100.0 (491)

แบบแผนการทำงานของสตรี

ข้อมูลตารางที่ 2 แสดงร้อยละของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งหมดของกาการศึกษาี้ จำนวนกตามแบบแผนการทำงานของสตรี คือ การทำงานต่อเนื่อง ทำงานบางช่วง และไม่ทำงานเลย และจากตารางพบว่า สตรีมากกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 54.1 มีแบบแผนการทำงานไม่ต่อเนื่อง (ทำงานบางช่วง) สตรีที่มีแบบแผนการทำงานต่อเนื่องมีร้อยละ 33.6 และสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลยมีเพียงร้อยละ 12.4

ตารางที่ 2 ร้อยละของสตรี จำนวนกตามแบบแผนการทำงานของสตรี

แบบแผนการทำงานของสตรี	ร้อยละ
ต่อเนื่อง	33.6 (269)
บางช่วง	54.1 (433)
ไม่ได้ทำเลย	12.4 (99)
รวม	100.0 (801)*

* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" จำนวน 2 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอเป็น 2 ส่วนใหญ่ด้วยกัน คือ

1. การแสดงข้อมูลพื้นฐานของสตรีและแบบแผนภาวะเจริญพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม และแยกกลุ่มตามแบบแผนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ต่อเนื่อง และพวกที่ไม่ทำงานเลย โดยใช้ตารางกระจายความถี่ (Frequencies distribution)
2. การวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรี ซึ่งในส่วนนี้จะเสนอการวิเคราะห์แยกเป็น 3 ส่วนดังนี้ คือ
 - 2.1 ในส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีทั้ง 4 ช่วงจากประเภทอาชีพ และระดับกาศึกษาของสตรี ว่ามีแนวโน้มที่จะทำงานต่อเนื่อง หรือไม่ต่อเนื่องอย่างไร โดยเสนอเป็นตารางร้อยละ

และสำหรับสตรีที่ทำงานต่อเนื่องนั้น จะพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนอาชีพของสตรีในกลุ่มอาชีพต่างๆ ตลอดทั้ง 4 ช่วงด้วยว่า มีการเปลี่ยนอาชีพอย่างไร โดยเสนอ เป็นแผนภาพและการบรรยาย

2.2 ในส่วนที่ 2 สำหรับสตรีที่ทำงานไม่ต่อเนื่องก็จะพิจารณาดังการทำงานหรือไม่ทำงานในทั้ง 4 ช่วงเช่นเดียวกัน โดยเสนอเป็นตารางร้อยละ

2.3 ในส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรีว่าจะทำงานอย่างต่อเนื่องหรือไม่ โดยใช้ตัวแปรที่ระบุในการจบการศึกษาเป็นตัวแปรอิสระ² และเป็นตัวแปรใกล้เคียง (proximate variables) เข้ามาทดสอบ (ยกเว้นตัวแปรการศึกษากับประเภทอาชีพของสตรีที่ทดสอบไปแล้วในส่วนแรก) เพื่อหาความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีว่ามีผลให้เกิดความต่อเนื่อง หรือไม่ต่อเนื่องในการทำงานอย่างไร โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ และใช้การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามอีกครั้งหนึ่ง

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. ข้อจำกัดของการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยโครงการการทำงาน ของสตรีกับความต้องการผู้ดูแลเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2532-2533) ยังไม่อาจนำมาใช้สร้างเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของแบบแผนการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานครได้ (ยกเว้นตัวแปรอาชีพ) ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้ จึงขาดตัวแปรหลายตัวที่น่าจะได้นำมาทดสอบเพื่อแสดงความสัมพันธ์กับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานตลอดทั้ง 4 ช่วงของสตรีได้ ผู้วิเคราะห์จึงจำเป็นต้องเลือกเอาเฉพาะบางตัวแปรที่เหมาะสม กับแต่ละช่วงเวลาที่จัดแบ่งไว้เข้ามาวิเคราะห์เท่านั้น

² ตัวแปรอิสระในการศึกษานี้ จะใช้ตัวแปรอิสระในช่วงปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีข้อมูลย้อนหลังที่สามารถนำมาอธิบายการผันแปรของการทำงานของสตรีใน 3 ช่วงแรกได้ จึงต้อง ใช้ตัวแปรอิสระในช่วงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นตัวกำหนดใกล้เคียง (Proximate Determinant) ที่น่าจะมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี

2. ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งก็คือ การขาดข้อมูลของตัวแปรที่สำคัญบางตัว เช่น อายุ แรกสมรส และระยะเวลาสมรส ซึ่งความแตกต่างในอายุแรกสมรสและระยะเวลาสมรสของสตรี น่าจะมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี แต่เนื่องจากโครงการนี้ไม่ได้เก็บข้อมูลเหล่านี้มา จึงไม่สามารถนำตัวแปรอายุแรกสมรสเข้ามาศึกษาได้

3. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาช่วงชีวิตของสตรี ซึ่งแบ่งพิจารณาออกเป็น 4 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงก่อนแต่งงาน ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ช่วงมีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และช่วงปัจจุบัน เนื่องจากช่วงสุดท้าย (คือช่วงปัจจุบัน) ในการศึกษาครอบคลุมระยะเวลาเพียง 1 ปีก่อนวันสำรวจ จึงทำให้ข้อมูลหลังจากช่วงที่ 3 (ตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย) ถึง 1 ปีก่อนวันสำรวจขาดหายไป จึงมีผลทำให้การมองภาพความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีคลาดเคลื่อนได้

ดังนั้น ด้วยข้อจำกัดของข้อมูลจากโครงการดังกล่าวข้างต้น อันเนื่องมาจากการวิเคราะห์ไม่อาจนำบางตัวแปรมาใช้ได้ และการขาดข้อมูลของตัวแปรบางตัว รวมทั้งค่าจำกัดความของช่วงเวลาที่ไม่ครอบคลุม อาจทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความสมบูรณ์ไปบ้าง

เค้าโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

บทที่ 1 : บทนำ

1. ความเป็นมาของปัญหา
2. แนวคิดเชิงทฤษฎี
3. กรอบการศึกษา
4. วัตถุประสงค์ของการศึกษา
5. ขอบเขตการศึกษา
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สมมติฐานการศึกษา
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 : ระเบียบวิธีวิจัย

1. แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล
2. การเลือกตัวอย่าง

3. คำนิยามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
- ~~4.~~ ลักษณะทั่วไปของข้อมูล
5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล
- ~~6.~~ ข้อจำกัดของการศึกษา
7. คำโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

บทที่ 3 : การวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรี โดยแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์
ส่วนย่อยดังต่อไปนี้

- 3.1 การวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรีทั้ง 4 ช่วงด้วยประเภทอาชีพ และระดับการศึกษาของสตรี และการเปลี่ยนอาชีพของสตรีในกลุ่มอาชีพต่างๆ ตลอดทั้ง 4 ช่วง
- 3.2 การวิเคราะห์ถึงการทำงานหรือไม่ทำงานในทั้ง 4 ช่วง
- 3.3 การวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรีกับปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสตรีและภาวะเจริญพันธุ์

บทที่ 4 : สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย